

STUDJI SOĊJALI

Sillabu Ta' L-Iskejjel Primarji

IL-HAMES SENA

MIRI TA' TAGĦLIM

**Fl-Ambjent Ġeografiku
Għall-Hames Sena**

5.1 IT-TEMP U L-KLIMA	5.2 IL-PAJSAGĠ U L-PROĊESSI FIŻIĊI	5.3 L-UŻU TA' L-ART U TAL-BAHAR, RIŻORSI U TIBDIL	5.4 L-ISTILI TA' HAJJA U HARSJEN AMBJENTALI
5.1.1 It-Temp fi staguni differenti f'Malta	5.2.1 L-effetti tat-temp estrem fuq il-pajsagġ eż. nixfa u għargħar	5.3.1 Is-Sajd : Il-ħajja tas-sajjed u s-sajd għal-lampuki	5.4.1 It-tniġġis tal-baħar minn vapuri u mid-drenaġġ
5.1.2 Tqabbil u differenzi bejn il-klima tal-Gżejjer Maltin u naħa oħra fil-Mediterran bi klima differenti	5.2.2 L-effetti ta' l-ilma tal-wied (il-ħamla) fuq il-pajsagġ Malti	5.3.2 L-Akwakultura	5.4.2 Is-sehem tagħna biex inħarsu t-turiżmu
5.1.3 Il-klima tad-deżert kiesaħ u tad-deżert sħun	5.2.3 X'ikunu terremoti	5.3.3 It-Turiżmu: tipi ta' xogħol	
	5.2.4 Effetti tat-terremoti fuq il-pajsagġ naturali u uman	5.3.4 It-Turiżmu: għalfejn jiġu t-turisti	

MIRI TA' TAGĦLIM

Fl-Ambjent Soċjali Għall-Hames Sena

5.1 JIEN U L-OHRAJN	5.2 KOMUNIKAZZJONI	5.3 JIEN U L-AMBJENT
5.1.1 It-tfal isahhu l-hila li jahdmu fi grupp	5.2.1 It-tfal juru attitudni u mgiba ta' rispettu u solidarjeta` : il-bazi tal-komunikazzjoni	5.3.1 It-tfal jaghrfu u jifhmu l-modi differenti ta' mgiba fil-grupp
5.1.2 Jibdew jaghrfu li ghandhom rwol fil-grupp	5.2.2 Jaghrfu l-elementi kulturali li jsahhu l-komunikazzjoni bejn in-nies tal-lokalita` taghhom u fil-pajjiz	5.3.2 Jifhmu kif din l-imgiba taghmel l-ambjent soċjali; jifhmu ahjar xi tfisser il-frazi 'ambjent soċjali'
5.1.3 Jibdew jaghrfu li r-rwol taghhom hu marbut ma' rwoli ta' ohrajn fil-lokalita`, fil-pajjiz, fid-dinja	5.2.3 Jaghrfu l-elementi komuni bejn Malta u l-Ewropa	5.3.3 Jaraw ir-rabta bejn l-ambjent naturali u l-ambjent uman/soċjali
	5.2.4 Jibdew jifhmu aktar l-opportunitajiet ta' komunikazzjoni bejn Malta u l-pajjizi l-ohra ta' l-Unjoni Ewropea	5.3.4 Isiru konxji ta' l-interess ta' l-Unjoni Ewropea fl-ambjent fil-pajjizi membri

MIRI TA' TAGĦLIM

Fl-Ambjent Storiku Għall-Hames Sena

TEMA	IKOLLHOM TAGHRIF DWAR IL-PASSAT	JIFHMU GHALA ĠARA HEKK FIL-QEDEM	JIFHMU T-TIBDIL U L-KONTINWITA' FL-ISTORJA	L-UŻU TA' SORSI BL-INTERPRETAZZJONI TAGHHOM U L-IŻVILUPP TA' SENS TA' EMPATIJA
5.1 Ir-raħal jew belt fejn noqghod	Ikollhom tagħrif dwar il-qalba antika tar-raħal	Jifhmu kif ir-raħal żviluppa matul iż-żmien	Jifhmu li minkejja r-raħal tbiddel matul iż-żmien, il-karatteristiċi prinċipali baqgħu l-istess	Iżuru l-postijiet storiċi importanti li jinsabu fir-raħal
5.2 Il-bliet il-qodma Maltin	Ikollhom tagħrif dwar il-bliet il-qodma Maltin (L-Imdina, il-Birgu u ċ-Cittadella f'Għawdex); Ikunu jafu fuq l-postijiet ta' importanza storika li jinsabu f'dawn il-bliet	Jifhmu l-pożizzjoni strategika tagħhom fil-passat u l-importanza tagħhom matul iż-żmien	Jifhmu dak li tbiddel u dak li baqa' l-istess f'dawn il-bliet	Ikollhom esperjenza personali ta' xi waħda minn dawn l-ibliet u jipprovaw jimmaginaw kif setgħet kienet il-ħajja ta' l-individwi f'dak iż-żmien
5.3 Żmien il-fewdalizmu u l-irvell kontra Monroy	Ikollhom tagħrif kif Malta għaddiet taħt il-ħakma ta' Don Gonsalvo Monroy, l-irvell kontra tiegħu, il-ftehim li sar mill-kapijiet tal-Maltin mar-Re ta' Sqallija u l-isforzi tagħhom biex jingabru l-flus biex jifdu lil pajjiżhom	Jifhmu li dawn kienu zminijiet koroh għall-Maltin li dawn ma kellhom l-ebda drittijiet	Jifhmu kif din kienet parti mill-ġlieda twila li kellhom jaġhmlu l-Maltin u li biż-żmien kellha twassal biex jieħdu t-tmexxija ta' pajjiżhom f'idejhom	Ikunu kapaci jempatizzaw kif kienet il-ħajja tal-Maltin matul dak iż-żmien
5.4 L-iżvilupp tal-logħob Olimpiku minn żmien il-Griegi sa llum	Ikollhom tagħrif fuq min kien Pierre de Coubertin u fuq il-Logħob Olimpiku llum	Jifhmu minn fejn ġej il-bidu tal-Logħob Olimpiku, l-idejal ta' dan il-logħob u t-tifsira tal-bandiera Olimpika	Jifhmu x'tip ta' logħob kienu jaġhmlu fl-imghoddi u kif il-logħob li jsir illum hu bbażat fuq id-dixxiplini ta' l-imghoddi	Permezz ta' sorsi viżwali jkunu kapaci jidentifikaw kemm u kif tbiddel il-mod kif kienu jsiru l-kompetizzjonijiet f'Olimpijadi

PROGRAMM

Il-Hames Sena L-Ambjent Ġeografiku

5.1 It-Temp u l-Klima

Miri tat-tagħlim	Noti
5.1.1 It-temp fi staġuni differenti f'Malta	Fehma: Inheggu lit-tfal isegwu r-rapporti tat-temp fuq it-TV. It-tfal ikunu mgħallma biex jagħrfu jgħabblu staġun ma' ieħor f'Malta. Riżorsi: It-tfal ihejju <i>chart</i> bir-rapport tat-temp, illustrata bi stampi minn gazzetti u rivisti.
5.1.2 Tqabbil u differenzi bejn il-klima tal-Gzejjer Maltin u naħa oħra fil-Mediterran bi klima differenti	Fehma: Ngħallmu lit-tfal id-differenzi bejn staġun f'Malta u l-istess staġun f'naħa oħra tal-Mediterran eż. madwar Milan
5.1.3 Il-klima tad-deżert kiesaħ u tad-deżert sħun	Fehma: Ibda bit-tifsira ta' x' inhu deżert sħun u deżert kiesaħ (Tundra). Agħti eżempji konkreti tat-temperaturi u tip ta' maltemp li jagħmel f'dawn l-inħawi. Riżorsi : Stampi u filmati, li juru dan kollu, huma essenzjali.

5.2 Il-Pajsaġġ u l-Proċessi Fiziċi

Miri tat-tagħlim	Noti
5.2.1 L-effetti tat-temp estrem fuq il-pajsaġġ eż. nixfa u għargħar	Fehma: Din il-mira għandha tkun imsensla ma' dik ta' qabel. Hawn l-aċċent ikun fuq temp estrem fejn issir hsara kbira, kemm lill-ambjent naturali u kemm lil dak uman. Riżorsi: Jingħataw eżempji u t-tfal jintalbu jfittxu stampi u riżorsi oħra.
5.2.2 L-effetti ta' l-ilma tal-wied (il-ħamla) fuq il-pajsaġġ Malti	Fehma: X'ikun dan il-periklu u x'jista' jsir biex ikun evitat. Iridu jkun eżempji ħfief li jinftiehm mit-tfal. Riżorsi: Siltiet minn gazzetti lokali huma effettivi ħafna
5.2.3 X'ikunu terremoti	Għerf: Tissemma l-intensita', iżda m'hemmx għalfejn nidhlu fuq strumenti u skali ta' kejl. Riżorsi: Għajnuna viziva minn stampi sa vidjows
5.2.4 Effetti tat-terremoti fuq il-pajsaġġ naturali u uman	Fehma: Ara 5.2.3 Ħafna drabi l-ħsarat ta' l-ambjent uman jiġi f'moħħ dak li jkun mill-ewwel, iżda tajjeb li nifhmu l-ħsarat li terremot jikkawża fuq il-pajsaġġ naturali (valangi, telfien ta' sorsi naturali bħal spieri, bidliet fil-forom tal-pajsaġġ li jista' ma jibqax aċċessibbli).

5.3 L-Użu ta' l-Art u tal-Baħar, Riżorsi u Tibdil

Miri tat-tagħlim	Noti
5.3.1 Is-Sajd: Il-ħajja tas-Sajjied u s-sajd għal-lampuki	<p>Fehma: L-iżvilupp ta' din it-tema għandha tkun biss fuq linji ġenerali. Il-ħajja tas-sajjied hi marbuta ma' ħinijiet flessibbli, ikkundizzjonati ħafna mill-elementi naturali, l-aktar ma' staġuni tal-ħut u fenomeni marbuta mat-temp. Hemm ukoll il-fatt li hemm sajjieda <i>part-time</i> u numru inqas ta' sajjieda <i>full-time</i>.</p> <p>Din it-tema għandha tkun mgħallma mingħajr dettalji żejda dwar kif isir is-sajd għal-lampuki. B'mod ġenerali t-tfal jitgħallmu l-aktar dwar il-metodi tar-rixa u taċ-ċimi.</p> <p>Riżorsi: Kitba, stampi, tpingijiet jew videjows</p>
5.3.2 L-Akwakultura	<p>Fehma: It-tfal jifhmu l-vantaġġi ta' dan il-metodu fuq il-metodi l-oħra tas-sajd tradizzjonali.</p> <p>Eżempju wieħed ta' Ċentru ta' l-Akwakultura f'Malta: ix-xogħol ewlieni li jsir fih.</p> <p>Eżempju wieħed ta' ħuta mrobbija b'dan il-metodu: l-awrata</p>
5.3.3 It-Turiżmu: tipi ta' xogħol	<p>Għerf: X'inhu xogħol ta' servizz f'dan il-qasam ; tipi ta' xogħol fil-lukandi u ristoranti, gwidi, xufiera tat-taxi u tal-kowċis.</p> <p>Riżorsi: Kitba u stampi varji ta' servizzi fit-turiżmu</p>
5.3.4 It-Turiżmu: għalfejn jigu t-turisti	<p>Għerf: Xemx, baħar, storja/preistorja, divertiment u mistrieħ</p> <p>Attitudnijiet: X'jistenna t-turist: kumdità`, imġiba tajba, indafa, servizz tajjeb u bla telf ta' ħin</p> <p>Riżorsi: Kitba u stampi ta' xeni sbieħ f'Malta</p>

5.4. Stili ta' hajja u harsien ambjentali

Miri tat-tagħlim	Noti
5.4.1 It-tniġġis tal-baħar minn vapuri u mid-drenaġġ	Għerf: Din il-problema hi attwali hafna u tista' tintrabat ma' grajjiet li jseħħu fil-Mediterran (imma mhux biss). Riżorsi: L-ghalliema jistgħu jużaw l-ahbarijiet, eż. mill-gazzetti, biex fuqhom jinbnew il-lezzjonijiet.
5.4.2 Is-sehem tagħna biex inħarsu t-turiżmu	Attitudnijiet: Din il-mira ssahha l-valuri fit-tfal; x'jistgħu jagħmlu huma, aktar milli x'suppost jagħmel haddiehor.

PROGRAMM

Il-Ħames Sena **L-Ambjent Soċjali**

5.1 Jien u l-Oħrajn

Miri ta' Tagħlim	Noti
5.1.1 It-tfal isahħu l-hila li jaħdmu fi grupp	L-esperjenzi varji fil-grupp jghinu t-tfal jizviluppaw aktar il-hila li jaħdmu fil-grupp. It-tema tal-grupp fl-Istudji Soċjali torbot tajjeb mat-temi dwar <i>Il-Komunikazzjoni</i> u <i>Ir-Relazzjonijiet</i> fil-programm tal-PSD. Jitkellmu fuq l-imġiba pożittiva u negattiva tal-membri tal-grupp, mingħajr ma jwegġġghu is-sentimenti taġġhom u ta' l-oħrajn. Hawnhekk it-tfal għandhom jiddiskutu kif jistgħu tejbu l-aspetti negattivi fil-hajja tal-grupp; jorganizzaw attivita` żgħira bħala grupp, li jista' jkollha impatt soċjali fl-iskola jew fil-komunita`, eż. zjara fid-Dar tat-Tfal/Dar ta' l-Anzjani. Huma jirrekordjaw l-esperjenza tal-grupp bi tpingija jew stampi jew ritratti u bil-kitba ta' sentenzi.
5.1.2 Jibdew jagħrfu li għandhom rwol fil-grupp	Isemmu x'jagħmlu u x'jistgħu jagħmlu fil-grupp; jiktbu xi sentenzi dwar dan.
5.1.3 Jibdew jagħrfu li r-rwol taġġhom hu marbut ma' rwoli ta' oħrajn fil-lokalita`, fil-pajjiż, fid-dinja	Jitkellmu dwar kif dak li nagħmlu jaffettwa 'l-oħrajn, ukoll jekk joqogħdu 'l bogħod minna jew saħansitra f'pajjiż ieħor eż. l-indafa fl-ambjent, imġiba ta' hbiberija u paċi, l-għajnuna li nagħtu, it-tagħlim, l-aktar dak permezz ta' l-informatika u l-bejgħ u x-xiri ta' oġġetti.

5.2 Komunikazzjoni

Miri ta' Tagħlim	Noti
5.2.1 Juru attitudni u mgħiba ta' rispettt u solidarjeta` : il-bazi tal-komunikazzjoni	It-tfal għandhom jifhmu li l-komunikazzjoni u l-għaqda ta' bejnietna jissahhu meta nkunu nafu nuru rispettt, inkunu responsabbli ta' l-mgħiba tagħna u nuru solidarjeta` ma' l-oħrajn. Qabel dawn l-aspetti soċjali mat-tema dwar <i>Il-Hila li Nisma u Nifhem`</i> u t-tema dwar <i>L-Emozzjonijiet Tiegħi</i> fit-tema ġenerali <i>Il-Komunikazzjoni</i> u t-temi <i>Nifhem` l-Oħrajn</i> u <i>Naħdem ma' l-Oħrajn</i> fit-tema ġenerali <i>Ir-Relazzjonijiet</i> fil-programm tal-PSD. Din l-attitudni tista' tintwera billi t-tfal jieħdu sehem f' <i>role-plays</i> b'dawn it-temi u wara jiktbu dwar xi esperjenzi li jkunu ħadu minn din l-attivita` edukattiva.
5.2.2 Jagħrfu l-elementi kulturali li jsahhu l-komunikazzjoni bejn in-nies tal-lokalita` tagħhom u fil-pajjiż	It-tfal għandhom jifhmu aktar l-aspett ta' komunikazzjoni fil-Lingwa bħal, li l-Lingwa hija l-karatteristika ewlenija ta' l-identita` ta' Poplu u Nazzjon, l-użu tagħha fil-kitba u l- <i>mass media</i> , it-traduzzjonijiet minn Lingwi oħra, il-Lingwa bħala mezz ta' komunikazzjoni bejn popli u kulturi Ewropej, Mediterranji, u f'pajjiżi oħra tad-dinja. Iwiegħbu mistoqsijiet, verbalment u bil-kitba, dwar il-Lingwa Maltija, l-Innu u l-Bandiera Nazzjonali, it-tradizzjonijiet Maltin, il-familja f'Malta, ix-xogħol tal-haddiema Maltin u t-teknoloġija ta' l-informatika f'Malta. B'hekk juru li qegħdin isiru jafu fuq l-elementi li jsawru l-kultura Maltija u s-sinjali tal-għaqda nazzjonali. Tajjeb li jifhmu wkoll li meta n-nies ta' komunita` jirrelataw ma' simboli kulturali komuni, bħalma huma l-Lingwa, it-Tradizzjonijiet, il-Festi u l-istil ta' ħajja, tikber aktar il-komunikazzjoni bejniethom.
5.2.3 Jagħrfu l-elementi komuni bejn Malta u l-Ewropa	Isemmu r-rispett tad-drittijiet umani, il-ħidma favur il-paċi, id-demokrazija parlamentari, il-Qorti tal-ġustizzja, ir-rispett ta' twemmin reliġjuż u politiku differenti ; jiktbu xi paragrafi qosra dwar temi komuni: id-drittijiet tat-tfal u l-ħidma favur il-paċi .

5.2.4 Jibdew jifhmu aktar l-opportunitajiet ta' komunikazzjoni bejn Malta u l-pajjiżi l-oħra ta' l-Unjoni Ewropea	Il-programmi edukattivi li jaqgħu taħt 'Socrates' jistgħu jissemmew f' dawk il-każijiet fejn hemm skejjel li qegħdin jipparteċipaw.
---	---

5.3 Jien u l-Ambjent

Miri ta' Tagħlim	Noti
5.3.1 Jagħrfu u jifhmu l-modi differenti ta' mgħiba fil-grupp	Dawn l-esperjenzi ta' tagħlim se jgħinu biex titwessa' l-idea ta' ambjent li għandhom it-tfal: l-ambjent jinkludi wkoll ir-relazzjonijiet, l-imgħiba u l-attivitajiet tan-nies. L-idea u l-esperjenza ta' ambjent soċjali jistgħu jintrabtu ma' l-istess esperjenzi ta' tagħlim li ssibu fit-tema <i>Ir-Relazzjonijiet</i> fil-PSD. F'din il-mira ta' tagħlim it-tfal iridu jiddeskrivu bil-kliem u bil-kitba l-imgħiba, ir-relazzjonijiet u l-attivitajiet fil-grupp. Jiddeskrivu bil-kitba kif huma jaraw il-grupp tagħhom.
5.3.2 Jifhmu kif din l-imgħiba tagħmel l-ambjent soċjali. Jifhmu aħjar xi tfisser il-frazi 'ambjent soċjali'	Jesploraw relazzjonijiet u attivitajiet differenti fil-grupp u fil-komunita'; jidentifikaw ix-xogħol tan-nies u l-kontribut tagħhom fil-komunita': l-għalliema, it-tobba, il-qassis, membri ta' xi religjon oħra li t-tfal jistgħu jkunu jafu bihom, il-pulizija, il-kunsilliera, il-wardens, dawk li jzommu l-ambjent nadif; jiddeskrivu kif dawn in-nies qegħdin jgħinu biex ikollna ambjent soċjali aħjar.
5.3.3 Jaraw ir-rabta bejn l-ambjent naturali u l-ambjent uman/soċjali	Jaraw ir-rabta bejn l-indafa fl-ambjent u s-saħħa, bejn in-nuqqas ta' hsejjes esagerati u s-saħħa mentali; jaraw is-sabih f'ambjent tal-logħob u tax-xogħol mingħajr perikli għal saħħithom.
5.3.4 Isiru konxji ta' l-interess ta' l-Unjoni Ewropea fl-ambjent fil-pajjiżi membri	Isemmu biss kif l-Unjoni Ewropea trid li l-Pajjiżi Membri jkollhom ambjent nadif biex minnu jgawdu ċ-ċittadini kollha.

PROGRAMM

Il-Ħames Sena L-Ambjent Storiku

5.1 Ir-Rahal jew Belt fejn noqghod

Miri ta' Tagħlim	Noti
5.1.1 Ikollhom tagħrif dwar il-qalba antika tar-raħal	It-tfal għandhom ikunu kapaċi jidentifikaw fejn qiegħda l-qalba antika tar-raħal, liema bini jinsab hemmhekk u x'użu jsir minn din il-parti tar-raħal fil-ġurnata ta' llum. Referenza: Id-Denfil 5 paġna 51
5.1.2 Jifhmu kif ir-raħal żviluppa matul iż-żmien	Jifhmu xi żvilupp sar matul iż-żmien u għala kien meħtieġ dan it-tibdil.
5.1.3 Jifhmu li, minkejja li r-raħal tbiddel matul iż-żmien, il-karatteristiċi prinċipali baqgħu l-istess	Jifhmu li, minkejja t-tibdil kollu li sar, ftit li xejn tbiddel fil-karatteristiċi tiegħu prinċipali u s-sura li kellha qabel il-qalba tar-raħal għadek tista' taraha sal-lum.
5.1.4 Izuru l-postijiet storiċi importanti li jinsabu fir-raħal	Ikollhom esperjenza personali tal-postijiet storiċi li jista' jkun hemm fir-raħal billi tiġi organizzata dawra mar-raħal tagħhom; jinnutaw ukoll il-bini u d-dekorazzjonijiet li jsebbħu lir-raħal tagħhom eż. niċċ, statwi, gallariji, ġonna eċċ.

5.2 L-Ibliet il-Qodma Maltin

Miri ta' Tagħlim	Noti
<p>5.2.1 Ikollhom taġrif dwar l-ibliet il-qodma Maltin (l-Imdina, il-Birgu u ċ-Cittadella f'Għawdex)</p> <p>Ikunu jafu fuq il-postijiet ta' importanza storika li jinsabu f'dawn l-ibliet.</p>	<p>It-tfal għandu jkollhom taġrif ġenerali dwar l-Imdina, il-Birgu u ċ-Cittadella f'Għawdex.</p> <p>Referenza: Id-Denfil 5, paġni 84-87</p> <p>Ikunu konxji tal-postijiet prinċipali u l-karatteristiċi ta' dawn il-postijiet eż. l-Imdina (is-swar, it-toroq doġoq, il-Katidral, it-Torri ta' l-Istandard, id-dar Normanna eċċ.)</p>
<p>5.2.2 Jifhmu l-pożizzjoni strateġika ta' tagħhom fil-passat u l-importanza ta' tagħhom matul iż-żmien</p>	<p>Ikunu jafu li</p> <ul style="list-style-type: none"> • L-Imdina kienet qiegħda f'pożizzjoni tajba billi kienet imdawra mis-swar u mibnija f'post għoli f'nofs il-gżira ta' Malta u għalhekk imbiegħda mix-xtut. • Fil-Birgu kien hemm il-Kastell ta' Sant'Anglu li kien il-fortifikazzjoni prinċipali madwar il-Port il-Kbir fiż-żminijiet medjevali. • Iċ-Ċittadella kienet il-fortifikazzjoni t'Għawdex billi kienet mibnija fil-għoli f'nofs il-gżira.
<p>5.2.3 Jifhmu dak li tbidel u dak li baqa' l-istess f'dawn il-bliet</p>	<p>Jifhmu li, minkejja t-tibdil li sar matul iż-żmien, il-karatteristiċi prinċipali bħas-swar u t-toroq doġoq li jgħaqqduhom baqgħu l-istess.</p>
<p>5.2.4 Ikollhom esperjenza personali ta' xi waħda minn dawn l-ibliet u jippruvaw jimmaginaw kif setgħet kienet il-ħajja ta' l-individwi f'dak iż-żmien</p>	<p>Jagħmlu xi zjara lil xi waħda mill-ibliet il-qodma ta' Malta u b'hekk jakkwistaw esperjenza iżjed ħajja u personali; jempatizzaw kif kienet il-ħajja tan-nies ta' livelli soċjali differenti f'dak iż-żmien u x'kienu l-biżgħat prinċipali ta' tagħhom.</p>

5.3 Żmien il-Fewdalizmu u l-Irvell ta' Monroy

Miri ta' Tagħlim	Noti
<p>5.3.1 Ikollhom tagħrif kif Malta għaddiet taht il-hakma ta' Don Gonsalvo Monroy, l-irvell kontra tiegħu, il-ftehim li sar mill-kapijiet tal-Maltin mar-Re ta' Sqallija u l-isforzi tagħhom biex jingabru l-flus biex jifdu lil pajjiżhom</p>	<p>It-tfal għandhom ikunu jafu l-ġrajja ta' Malta taht il-hakma ta' Monroy. Il-punti principali għandhom ikunu;</p> <ul style="list-style-type: none"> • l-ghotja ta' Malta bhala fewdu lil Monroy ghas-somma ta' 30,000 fforin (flus ta' dak iż-żmien) • it-tbatija tal-Maltin taht il-hakma tiegħu minhabba t-taxxi horox li għamel • in-nuqqas fil-harsien tal-gzejjer Maltin mill-attakki tal-furbani • l-irvell tal-Maltin kontra t-tmexxija hazina tiegħu • il-htif tad-dar tiegħu fl-Imdina • ir-refugju tal-mara tiegħu fil-Kastell Sant' Anglu • il-mawra ta' zewg qassisin ghan-nom tal-Maltin biex jilhqu ftehim mar-Re Alfonsu ta' Aragona • il-wegħda tar-Re li ma jergax jagħti lil Malta lil xi sinjur iehor bil-patt li l-Maltin jigbru l-flus li kien hallas Monroy biex ha lil Malta • il-mahfra ta' Monroy fuq is-sodda tal-mewt ta' l-aħhar 10,000 fforin li kien baqa' jingabru <p>Referenza: Id-Denfil 5, paġni 111-113</p>
<p>5.3.2 Jifhmu li dawn kienu żminijiet koroh għall-Maltin u li dawn ma kellhom l-ebda drittijiet</p>	<p>Jifhmu kif il-Maltin ma kellhom l-ebda drittijiet f'dak iż-żmien u kif Malta kienet tingħata bhala fewdu kull meta r-Re kien ikollu bżonn il-flus jew is-suldati biex jigġieled xi gwerra. B'hekk il-Maltin kellhom ibatu minhabba t-taxxi li kien jagħmel il-hakkiem il-ġdid biex jigbor flusu u jkompli jzid il-ġid tiegħu.</p>
<p>5.3.3 Jifhmu kif din kienet parti mill-ġlieda twila li kellhom jagħmlu l-Maltin u li biż-żmien kellha twassal biex jieħdu t-tmexxija ta' pajjiżhom f'idejhom</p>	<p>Jifhmu li missirijietna kellhom jithabtu hafna matul iż-żminijiet biex illum wasalna biex ikollna stat independenti fejn Maltin stess magħzula minna jmexxu lil pajjiżna.</p>
<p>5.3.4 Jkunu kapaċi jempatizzaw kif kienet il-hajja tal-Maltin matul dak iż-żmien</p>	<p>Jifhmu x'kienu l-aspirazzjonijiet tal-Maltin f'dak iż-żmien u kif kienu jgħixu l-hajja normali tagħhom.</p>

L-Iżvilupp tal-Logħob Olimpiku minn żmien il-Griegi sa llum

Miri ta' Tagħlim	Noti
5.4.1 Ikollhom tagħrif fuq min kien Pierre de Coubertin u fuq il-Logħob Olimpiku llum	<p>It-tfal għandhom ikunu konxji ta' l-ideal tal-fundatur ta' l-Olimpjadi moderni, Pierre de Coubertin. Dan kien jemma li,</p> <ul style="list-style-type: none"> • L-isport hu importanti hafna għas-saħħa. • L-importanti hu li tiegħu sehem u mhux li tirbaħ. • L-isport jista' jressaq lil nies minn pajjiżi differenti għal hbiberija ikbar ma' xulxin. <p>Referenza: Id-Denfil 5, paġni 165-167</p> <p>Ikollhom idea ġenerali fuq id-dixxiplini li jsiru fil-Logħob Olimpiku llum eż. l-atletika (tlielaq fit-tul u fil-qasir, tfigħ tad-disku u l-javelin, qbiż għat-tul u għall-gholi), l-irfiġh ta' pizijiet tqal, ġinnastika, tlielaq u logħob fl-ilma, <i>boxing</i>, tigrjiet ta' dghajjes, lotta (sarrar), qbiż taż-żwiemel, <i>fencing</i> (kompetizzjoni bix-xwabel), eċċ.</p>
5.4.2 Jifhmu minn fejn ġej il-bidu tal-Logħob Olimpiku, l-ideal ta' dan il-logħob u t-tifsira tal-bandiera Olimpika	<p>Jifhmu kif il-Logħob Olimpiku beda jsir fil-Greċja tal-Qedem bhala parti mill-festa li kienet issir lil Zeus, is-sultan ta' l-allat li kien jgħix fuq il-muntanja Olimpu.</p> <p>L-ideal ta' dan il-logħob hu li jgħib il-pajjiżi kollha f'kuntatt ma' xulxin u b'hekk tikber il-hbiberija bejniethom.</p> <p>Il-hames krieki ta' lwien differenti minsuġa wiehed fuq l-iehor jirrapprezentaw l-għaqda bejn il-hames kontinenti tad-dinja.</p>
5.4.3 Jifhmu x'tip ta' logħob kienu jagħmlu fl-imghoddi u kif il-logħob li jsir illum hu bbażat fuq id-dixxiplini ta' l-imghoddi	<p>Jifhmu kif l-istess dixxiplini li jsiru llum kienu jsiru taht xi forma jew oħra fil-Greċja tal-Qedem u kif dawn kienu bbażati fuq il-kapaċitajiet tal-bniedem biex ikun suldat tajjeb. Dawn kienu jsiru wkoll darba kull erba' snin. Fost il-logħob l-aktar popolari fl-imghoddi kien hemm it-tigrjiet biż-żwiemel, it-tlielaq, il-ġlied bil-ponn, il-qbiż, is-sarrar u t-twaddib tad-disku u tal-lanza.</p>
5.4.4 Permezz ta' sorsi viżwali jkunu kapaċi jidentifikaw kemm u kif tbiddel il-mod kif kienu jsiru l-kompetizzjonijiet fl-Olimpijadi	<p>Jifhmu t-tibdil li ż-żmien għab miegħu mhux biss fil-mod li jsiru l-kompetizzjonijiet iżda wkoll fl-organizzazzjoni tagħhom eż. il-kompetizzjoni ssir dejjem f'belt differenti u n-nisa bdew jieħdu parti f' kompetizzjonijiet għalihom.</p>